

บทเรียนการจัดการเรียนรู้
ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านแม่กลองคี

บทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่กลองคี

ตำบลโมโกไร อำเภอบัวชุม จังหวัดตาก
สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๔

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

มูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย

พ.ศ. ๒๕๕๘

๓๗๑.๓๙
ส ๖๙๑ บ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

บทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่กลองคี,
กรุงเทพฯ : ๒๕๕๘

๓๔ หน้า

๑. การเรียนรู้ ๒. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนรู้
๓. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ๔. ชื่อเรื่อง

บทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในโครงการตาม
พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
บ้านแม่กลองคี

สิ่งพิมพ์ สกศ.

อันดับที่ ๖/๒๕๕๙

พิมพ์ครั้งที่ ๑

ตุลาคม ๒๕๕๘

จำนวน

๑,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์และเผยแพร่

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

ถนนสุขุขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๔๔๒

โทรสาร ๐-๒๒๔๓-๑๑๒๙

Website: <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่

บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด

เลขที่ ๙๐/๖ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๓๔/๑ แขวงอรุณอมรินทร์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๒๔-๓๒๔๙, ๐-๒๔๒๔-๓๒๕๒

โทรสาร ๐-๒๔๒๔-๓๒๔๙, ๐-๒๔๒๔-๓๒๕๒

คำนำ

เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๕ รอบ ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงสนับสนุนให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย ดำเนินการ ถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในโครงการ ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ แด่พระองค์ท่าน ซึ่งโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำรินี้ ได้นำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติมาเป็นเวลานานกว่า ๓๐ ปีแล้ว โดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรม ในโครงการตามพระราชดำริฯ ส่งผลให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ ความขยัน อดทน อดออม ซื่อสัตย์ มีจิตใจเอื้อเฟื้อ มีทักษะในการทำงาน การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

เอกสารฉบับนี้เป็นผลของการถอดบทเรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่กลองคี อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๔ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ เป็น ๑ ใน ๘ ของโรงเรียนเป้าหมาย สาระจากการถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้นี้ สะท้อนให้เห็นกระบวนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชน ภาคราชการทั้งภาครัฐ และเอกชน จนประสบความสำเร็จในการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณ ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ และคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ร่วมถอดบทเรียนและสังเคราะห์ผลจากการถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้ฯ ในครั้งนี้ ขอขอบคุณ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู นักเรียน ชุมชน และภาคีเครือข่ายที่ให้ข้อมูลจากพื้นที่ทั้ง ๘ โรงเรียน สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้า อ้างอิง ขยายแนวคิด และต่อยอดการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน สังคมในวงกว้างต่อไป

(นายกมล รอดคล้าย)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

หน้า

คำนำ

ความเป็นมาและลักษณะเด่น

ความเป็นมา

ลักษณะเด่นของโรงเรียน

การดำเนินงานของโรงเรียน

ก่อนดำเนินงานในโครงการตามพระราชดำริฯ

ระยะดำเนินงาน

การขยายสู่ชุมชน

ผลลัพธ์การดำเนินงาน

ผลที่เกิดกับนักเรียน

ผลที่เกิดกับครู

ผลที่เกิดกับชุมชน

ผลที่เกิดกับเครือข่าย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ปัจจัยภายในโรงเรียน

ปัจจัยภายนอก

ประเด็นที่ท้าทายการพัฒนา

ความยั่งยืนของโครงการ

แนวคิดเรื่องศูนย์การเรียนรู้

ด้านสาระที่นำเสนอ

ด้านกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้

ด้านสถานที่จัด

ด้านสื่อ และวิทยากรประจำศูนย์

ด้านผู้รับบริการของศูนย์

ด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์

เรื่องเล่าความสำเร็จ

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

๑

๑

๓

๔

๔

๕

๙

๑๐

๑๐

๑๒

๑๒

๑๓

๑๔

๑๔

๑๖

๑๗

๑๘

๑๙

๒๐

๒๑

๒๑

๒๒

๒๓

๒๓

๒๖

๒๘

๒๙

บทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่กลองคี
ตำบลโมโกร อำเภอู้มผาง จังหวัดตาก
กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๔

ความเป็นมาและลักษณะเด่น

ความเป็นมา

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่กลองคี ตั้งอยู่บนถนนลาดยางสามารถเดินทางถึงโรงเรียนได้ตลอดปี มีไฟฟ้ากระแส ห่างจากสถานีอนามัยบ้านแม่กลองคี ๒๐๐ เมตร มีพื้นที่ ๑๖ ไร่ ๔ งาน ระยะห่างจากหมู่บ้านซึ่งเป็นพื้นที่ให้บริการหลัก ๒๐๐ เมตร จำนวนครัวเรือน ๓๔๘ ครัวเรือน ประชากรในหมู่บ้านประมาณ ๑,๕๕๔ คน เป็นชาวไทยภูเขาเชื้อสาย (เผ่า) กะเหรี่ยง ที่นับถือศาสนาพุทธ และใช้ภาษาปกากะญอในชีวิตประจำวัน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่คือการเกษตรเชิงเดี่ยว พืชที่ปลูกคือข้าวโพด โรงเรียนเปิดทำการครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ โดยหลวงพ่อบุญ กัททปัญโญ เป็นผู้จัดหางบประมาณก่อสร้าง โดยความร่วมมือกับ ผบ.ร้อยตชด. ที่ ๒๒ อำเภออุ้มผาง (หรือ ตชด. ๓๔๓) ปัจจุบันมีครูในโรงเรียน ๑๒ คน ครูใหญ่คือ ตาบตำรวจ คณิต ช่างเงิน รับหน้าที่ครูใหญ่ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๑ วุฒิกการศึกษาของครูในโรงเรียนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ๔ คน อนุปริญญา/ปวช. ๓ คน และมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๔ คน ประสบการณ์การทำงานระหว่าง ๑-๒๒ ปี โดยเฉลี่ย ๑๐ ปี การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน แบ่งเป็น ๖ ระดับชั้นคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวนนักเรียน ๓๒๙ คน เป็นนักเรียนชาย ๑๘๐ คน และนักเรียนหญิง ๑๔๙ คน สัดส่วนของนักเรียนที่ศึกษาต่อเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ประมาณร้อยละ ๙๐ ของนักเรียนที่จบการศึกษาแต่ละปี โรงเรียนได้จัดหอพักสำหรับนักเรียนเชื้อสายกะเหรี่ยง และม้ง ที่อาศัยอยู่ในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ห่างจากโรงเรียนประมาณ ๑๐ กิโลเมตร จำนวน ๕๕ คน (แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐานประจำโรงเรียน โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ๒๕๕๖)

การดำเนินงานด้านโครงการอันเนื่องมาจากการเป็นโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๗ ได้แก่

๑) โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน มีกิจกรรมสำคัญคือ การเพาะปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของโรงเรียน

๒) โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา

๓) โครงการส่งเสริมโภชนาการ และสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร

๔) โครงการฝึกออาชีพ

๕) โครงการส่งเสริมสหกรณ์ ประกอบด้วย กิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า กิจกรรมสหกรณ์ออมทรัพย์ และกิจกรรมสหกรณ์การเกษตร

๖) โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย กิจกรรมปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝกในโรงเรียนและชุมชนเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ปลูกป่าในวันสำคัญ ร่วมอนุรักษ์ป่าชุมชน และส่งเสริมความตระหนักด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อการดำรงชีวิต

๗) โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์

๘) โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน

ลักษณะเด่นของโรงเรียน

ลักษณะเด่นของโรงเรียนในที่นี่ได้แบ่งสองมิติคือ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านเกียรติยศที่ได้รับ

ด้านการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงานของโรงเรียนได้ส่งผลสำคัญต่อความคิด ความรู้สึก ที่มีต่อโรงเรียนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ดังนี้

ความภาคภูมิใจของบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนต่อความสำเร็จของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ที่สามารถแก้ปัญหาด้านสุขอนามัยของนักเรียน นอกจากนี้ยังสามารถขยายผลสู่ชุมชนโดยผ่านนักเรียนที่นำกลับไปทำที่บ้านและขยายผลสู่ภาคีเครือข่ายที่เป็นหน่วยงานราชการ จากการนำแบบปฏิบัติไปทดลองปฏิบัติในหน่วยงานของตนเอง

“...โรงเรียนนี้มีจุดเด่นที่การทำเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นแบบอย่างให้กับชุมชนใกล้เคียงได้เป็นอย่างดีที่สามารถใช้พื้นที่ได้เป็นประโยชน์ได้ดีที่สุด ครบวงจร เป็นแบบอย่างการเรียนรู้ที่นำไปทำต่อได้...” (ผู้แทน สนง.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า)

“...อยู่ในพื้นที่นี้มา ๙ ปี เมื่อก่อนเรามองในเรื่องความยากจน แต่ที่มองทุกวันนี้คือ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ให้นักเรียน ชาวบ้านใกล้เคียง ชาวบ้านที่เข้ามาดูในโรงเรียนเขาก็เห็นวิถีเลี้ยงปลา ปลูกพืช...” (ผู้แทน สนง. เกษตรอำเภอ)

“...โรงเรียนนี้ครูและครูใหญ่มีสโลแกนว่า **โรงเรียนนี้เปิดเรียนวันแรกนักเรียนต้องมีผักมีอาหารกิน** ต่างจากโรงเรียนอื่นที่รองบประมาณ เพราะมาที่นี่ไม่ว่าเวลาใดก็มีผักในแปลง มีอาหารให้กิน” (ผู้แทน สนง. ปศุสัตว์)

และชุมชนมีมุมมองต่อโรงเรียนที่ประมวลได้ว่าเป็น (๑) แหล่งแบ่งเบาภาระครอบครัวหรืออีกนัยหนึ่งคือ **มีที่กินแล้วได้ความรู้ติดตัวไปพร้อมๆ** กัน (๒) ศูนย์กลางของผู้อพยพกลับถิ่นมาพลิกฟื้นจากพื้นที่สีแดงกลับเป็นบ้านเหมือนเดิมและ (๓) สถานที่ให้โอกาสสำหรับผู้ขาดโอกาสในการพัฒนาชีวิตของเด็กบ้านไกล เด็กชายแดน เด็กต่างชาติ เป็นแหล่งถ่ายทอดพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ด้านเกียรติยศที่ได้รับ

๑) รางวัลกลุ่มยุวเกษตรกรดีเด่นระดับ
จังหวัด พ.ศ. ๒๕๕๕ ๒๕๕๖ และ ๒๕๕๗

๒) รางวัลชนะเลิศการปลูกหญ้าแฝก
เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ จากกรมพัฒนาที่ดิน
พ.ศ. ๒๕๕๔

๓) รางวัลการจัดการผลิตสัตว์ดีเด่น
จากกรมปศุสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๓

๔) รางวัลชนะเลิศกิจกรรมปศุสัตว์ดีเด่นระดับ ส.ส.อ.ที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๓ และ พ.ศ. ๒๕๕๔

การดำเนินงานของโรงเรียน

การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลตามพันธกิจของการเป็นโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ
ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จนเป็นที่ยอมรับในปัจจุบันมีคำอธิบาย
ตามคำบอกเล่าของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

ก่อนดำเนินงานในโครงการตามพระราชดำริฯ

พื้นฐานเดิมของชุมชนบ้านแม่กลองคี คือ หมู่บ้านยากจนที่ไม่มีแม้แต่โรงเรียนสำหรับเด็กใน
หมู่บ้าน หากครอบครัวใดที่ต้องการให้ลูกเรียนเด็กจะต้องเดินไปเรียนที่หมู่ ๑ ที่อยู่ไกลจากที่นี่
ประมาณ ๒๕ กิโลเมตร ไปแล้วต้องค้างที่นั่น ๑ คืน เนื่องระยะนั้นที่นี่เป็นพื้นที่สีแดง กระทั่งมีกอง
ตำรวจตระเวนชายแดนมาตั้ง ชาวบ้านที่เคยอพยพออกจากพื้นที่เพราะความกลัวจึงได้อพยพกลับมา
ภูมิลำเนา ต่อมาหลังการประกาศวันพัฒนาชาติไทย หลวงพ่อสืบ ซึ่งเป็นพระที่ชาวบ้านนับถือมาก
ได้ประสานความร่วมมือกับตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๓-๔ จังหวัดตาก สร้างโรงเรียนบนที่ดินซึ่ง
ได้รับบริจาคมาจากชาวบ้าน มีอาคารเรียนเป็นอาคารไม้ไผ่ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กถึงชั้นประถมศึกษา
ปีที่ ๖ เด็กที่เข้ามาเรียนมาจากครอบครัวชาวไทยภูเขาเชื้อสายกะเหรี่ยง และม้ง เด็กที่มาเรียนในช่วง
นั้นจึงเป็นชุดแรกที่ได้เรียนในระบบโรงเรียน ส่วนคนอื่นในครอบครัวของเด็กจึงไม่มีใครได้เรียนหนังสือ
ไม่มีใครอ่านออกเขียนได้ เด็กๆที่มาเรียนจึงมีสุขภาพไม่ดี น้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ อายุ
ประมาณ ๘-๑๐ ปี ซึ่งหากเทียบกับเด็กทั่วไปจะเรียนช้ากว่าเกณฑ์ แต่ก็มีความพร้อมทางกำลัง
แรงกายที่สามารถช่วยงานต่างๆ ของโรงเรียน จนกระทั่งโครงการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ได้เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ และใน พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นปีที่ครูใหญ่คนปัจจุบันเริ่มรับตำแหน่ง
สภาพแวดล้อมของโรงเรียนในระยะแรกคือ ขาดแคลนน้ำ สภาพดินที่เป็นดินทรายขี้เป็ดไม่อยู่ใน
สภาพที่สมบูรณ์พร้อมในการเพาะปลูกพืช นักเรียนจำนวนหนึ่งไม่ได้ทานอาหารเข้ามาโรงเรียน
เนื่องจากที่บ้านไม่มีไฟ จึงใช้วิธีมาทานอาหารเข้าพร้อมกับอาหารมื้อเที่ยงที่โรงเรียนจัดให้

ระยะดำเนินงาน

โรงเรียนแห่งนี้เข้าร่วมเป็นโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งโรงเรียนในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ แต่การทำงานของโรงเรียนเริ่มมีความชัดเจนใน พ.ศ. ๒๕๕๑ กระบวนการดำเนินงานมีแนวปฏิบัติดังนี้

๑) ขั้ววางแผน

การวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

(ก) การเรียนรู้ปัญหา และแก้ไขอย่างเป็นระบบ

ปัญหาที่หยั่งลึกถึงปัจจัยพื้นฐานการผลิตทางการเกษตรและปศุสัตว์ ซึ่งโรงเรียนกับชุมชนรอบโรงเรียนต้องเผชิญขณะนั้นคือพื้นดินไม่พร้อมในการเพาะปลูกพืช และมีน้ำไม่เพียงพอ ซึ่งโรงเรียนได้สังเกตเห็นว่าการเตรียมความพร้อมของดินและน้ำ เป็นปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จในการทำงานตามโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และจะเป็นบันไดขั้นเริ่มต้นของการทำงานในโครงการอื่นๆ ที่จะตามมา อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาที่ร่วมกันย่อมต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนจึงจะสำเร็จ โรงเรียนจึงขอความร่วมมือกับชุมชน

“...เมื่อรับโครงการเข้ามาครูใหญ่เริ่มต้นด้วยการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ชี้แจงโครงการให้ทราบ หลังจากนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาได้ไปชี้แจงให้คณะกรรมการหมู่บ้านรับรู้ และเข้าใจ ขณะเดียวกันก็ขออาสาสมัครที่จะมาช่วยโรงเรียน ในระยะแรกได้มา ๙ คน โครงการเริ่มต้นของโรงเรียนจะต่างไปจากที่อื่นๆ ตรงที่สนใจเรื่องโครงการหญ้าแฝกพอๆ กับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ...เหตุผลสำคัญของการทำโครงการหญ้าแฝกในระยะเริ่มแรกนั้น เพราะเป็นปัญหาร่วมกับชุมชนรอบโรงเรียน คือ มีดินถล่มบ่อย ทั้งฝ่ายหมู่บ้าน โรงเรียน ทุ่งนาและห้วย การปลูกแฝกช่วยกันดินถล่ม น้ำท่วมฉับพลัน ได้ผล และอยู่ได้นานหลายปี ชาวบ้านก็เบาใจในเรื่องนี้ไป ส่วนโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันนั้นเป็นเรื่องที่น่าพอใจอยู่แล้วเพราะเป็นการดูแลลูกหลานโดยตรง...” (ผู้แทนคนในชุมชน)

“...ตอนแรกๆ ที่มา ที่นี้ก็ขาดแคลนน้ำถึงแม้จะมีสระน้ำแล้วแต่ในนั้นไม่มีน้ำ มีแต่ขยะ ครูใหญ่จึงรื้อระบบแหล่งน้ำ เมื่อมีน้ำจึงปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ วางผังการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการปรับปรุงพื้นดินจากทรายขี้เป็ดให้สมบูรณ์...” (ผู้แทน สนง. ปศุสัตว์จังหวัด)

(ข) การวางแผนร่วมกับกลุ่มนักวิชาการ

นอกจากการวางแผนการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมด้านพื้นที่เพาะปลูกพืชกับชุมชนแล้ว อีกด้านหนึ่งคือ การเตรียมความพร้อมด้านความรู้ที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายภาครัฐราชการ ที่มีพันธกิจหลักด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตในรูปแบบของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ การตรวจและรักษาสุขภาพสัตว์ และการพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอมีการวางแผนการแปรรูปอาหารระหว่างสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรกรของโรงเรียน กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การวางแผนเพาะปลูกพืชที่เหมาะสมกับฤดูกาล การวางแผนดำเนินงานของโครงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

“...ตอนแรกที่มา ปี ๒๕๕๒ ย้ายมาพร้อมกับครูใหญ่คนปัจจุบันซึ่งตอนนั้นยังเป็นผู้ช่วยครูใหญ่ของที่นี่ พบว่าโรงเรียนยังใช้ให้เป็นประโยชน์ไม่เต็มที่ ผลผลิตก็ไม่พอเพียง จึงมาร่วมวางแผนกันตอนนั้นครูใหญ่เป็นผู้ช่วย ทำจนถึงได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศด้านปศุสัตว์ เป็นแกนเป็นโรงเรียนในอุดมคติ เป็นศูนย์โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ จากเดิมที่ล้มเหลวการเลี้ยงสัตว์ที่ลดลงเรื่อยๆ การเลี้ยงสัตว์ก็ขาดทุน...” (ผู้แทน สนง.ปศุสัตว์จังหวัด)

(ค) การมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน

เป็นที่ยอมรับว่าความสำเร็จส่วนหนึ่งเกิดจากการทำงานอย่างผู้มีวิสัยทัศน์ ซึ่งจะทำให้สามารถวางแผนการดำเนินงานที่มีการเตรียมการถึงอนาคต “...สำหรับการเข้ามาของหน่วยงานร่วมต่างๆ ครั้งแรกเข้ามาตามบทบาทหน้าที่ การที่เรารอเขามาให้หากใช้จนหมด แล้วรอการให้ครั้งต่อไปโดยไม่ช่วยเหลือตนเอง จะทำให้ขาดความต่อเนื่องจึงต้องช่วยเหลือตนเอง ผลิตเอง ต้องมีการวางแผนตั้งแต่เริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตไว้ขยายพันธุ์ในปีต่อไป...” (ครูใหญ่)

๒) ขั้นตอนการตามแผน

ในขั้นดำเนินการตามแผนมีหลักการการทำงานที่ชัดเจน ได้แก่

(ก) การแบ่งงานกันรับผิดชอบ

การแบ่งงานทำให้มีผู้รับผิดชอบงานอย่างชัดเจน แต่ก็ไม่ได้หมายถึงการเป็นผู้ทำงานเพียงลำพังคนเดียว เพราะที่นี่ยังมีการทำงานร่วมกันระหว่างครูที่รับผิดชอบโครงการ นักเรียนในโครงการ ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้นๆ และครูใหญ่ที่เป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ปฏิบัติงานให้ทุกโครงการ

“...ตั้งแต่มาอยู่ที่นี้ก็รับรู้ว่ามีโครงการนี้อยู่ ครูใหญ่จะเริ่มต้นปีด้วยการแบ่งงานให้รับผิดชอบตอนประชุมครู โดยครูแต่ละคนต้องรับผิดชอบ ๑ โครงการ ให้นำหนักไปที่โครงการอนุรักษ์ กับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันพอๆ กัน สำหรับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันเน้นไปที่การผลิตเพื่อใช้บริโภค หากเหลือจึงจะขาย ทำอย่างนี้หมุนเวียนไปเรื่อยๆ...” (ครู)

“...การมอบหมายงานจะพิจารณาอย่างละเอียดและเลือกคนที่มีความรู้อย่างแท้จริง มีการมอบหมายให้นักเรียนได้ร่วมทำงานกับครูเพื่อให้ได้เรียนรู้กับครู แต่ก็จะมีลงมือปฏิบัติกับครูและนักเรียนในทุกโครงการ และทุกกิจกรรมไม่เว้นแม้แต่การทำความสะอาดมูลสัตว์ที่เลี้ยง...” (ครูใหญ่)

(ข) การเรียนรู้จากความผิดพลาดเพื่อการพัฒนางานไปที่ละส่วนอย่างต่อเนื่อง

“...ระยะเริ่มแรกเป็นการทำงาน แบบลองผิดลองถูก ใช้ประสบการณ์ชีวิต เพราะไม่ได้เรียนมาทางด้านนี้...ร่วมเรียนรู้กับครูที่ได้รับมอบหมายงาน มีการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตบ้าง มีการประเมินความเป็นไปได้กับพื้นที่ นำมาทดลองปฏิบัติ ดูผลที่เกิดขึ้น แล้วจึงขยายผลการปฏิบัติต่อไป...” (ครูใหญ่)

“...ที่นี้มีหัวใจของความสำเร็จคือเขา ไม่หยุดเรียนรู้ ทั้งครูใหญ่และครูทุกคน ร่วมกันเรียนรู้ ถ้ามีหน่วยงานร่วมมาให้ความรู้เขาจะปฏิบัติทุกอย่าง ถึงแม้จะล้มเหลวในตอนแรก ก็จะมาปรึกษากันว่ามีสาเหตุอะไร จะแก้ไขอย่างไร ที่นี้จะไม่ขาดเรื่องการอบรม การประสานหน่วยงาน...” (ผู้แทน สนง.ปศุสัตว์จังหวัด)

(ค) การขยายขอบเขตของงานที่ยึดหลักพอประมาณ และอยู่บนฐานความรู้

การทำงานแต่ละโครงการมักเริ่มจากการทดลองทำเพื่อเรียนรู้ปัญหา และระบบของงานที่มีประสิทธิภาพ จากนั้นจึงเตรียมความพร้อมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องไว้รองรับก่อนการขยายขอบเขตการผลิตอย่างเต็มศักยภาพของตน

“...การทำงานที่นี้เริ่มจากวางแผนปรับสภาพพื้นที่ การเลี้ยงสัตว์ที่นี้จะเริ่มจากความพอประมาณ เช่น เริ่มจากไก่ไข่จำนวนน้อยๆ ๕๐ ตัว เพื่อให้ครู และนักเรียนได้เรียนรู้ หาทางแก้ไขปัญหาโดยใช้วัสดุในท้องถิ่นในการเลี้ยงสัตว์เพื่อแก้ปัญหาอาหารสัตว์ราคาแพง ขอแบ่งพื้นที่ชาวบ้านในการปลูกพืชอาหารสัตว์ หลังจากเกิดการเรียนรู้แล้วจึงเริ่มเพิ่มจำนวนการเลี้ยงเป็น ๒๐๐ ตัว...” (ผู้แทนสนง. ปศุสัตว์)

“...การดำเนินการของโรงเรียนเริ่มเห็นผลเป็นรูปธรรมประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐ สังเกตได้จากการแบ่งพื้นที่เป็นเขต มีเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช และเก็บกักน้ำ โดยผลิตเพื่อใช้ในโรงเรียน และที่เหลือก็ขาย จัดทำสหกรณ์โรงเรียน ที่สำคัญคือร่วมมือกับคนในชุมชนเพื่อประสานแรงงาน ความรู้ และทรัพยากร...” (ชุมชน)

(ง) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรด้วยรูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรตามกลุ่มสาระวิชาทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้นักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ เน้นที่การลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่การเกษตร ปศุสัตว์ และสหกรณ์ที่โรงเรียนจัดสรรไว้อย่างเป็นสัดส่วน การถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการต่างๆ จึงใช้วิธีการดังนี้ (๑) การสอนแบบสอดแทรกในสาระวิชาต่างๆ เช่น สอดแทรกความรู้ด้านการเพาะปลูกพืชในทุกกลุ่มสาระวิชา (๒) การมอบหมายภาระงานและชิ้นงานให้ทำที่บ้านเพื่อเป็นช่องทางขยายผลสู่ชุมชน และ (๓) มอบหมายภาระงานในฐานะสมาชิกของโครงการต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อสร้างโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น นักเรียนทุกคนเป็นสมาชิกของชุมนุมยุวเกษตรกร ที่ต้องเรียนรู้วิธีเพาะปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ ต้องนำผลิตผลที่ได้จากการผลิตส่งเข้าสหกรณ์ออมทรัพย์ของโรงเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนที่เป็นสมาชิกของโครงการสหกรณ์ได้เรียนรู้วิธีดำเนินงานของสหกรณ์ และวิธีทำบัญชีร้านค้า

“...สำหรับการสอนก็แทรกลงไปในการเรียนทุกกลุ่มสาระ เช่น การขยายพันธุ์พืช เรียนในห้องต้องให้เด็กเข้าใจเรื่องพันธุ์พืชที่มี ที่ต้องการจะปลูก ดูว่าขยายพันธุ์อย่างไร เสร็จแล้วก็เลือกต้นที่อยากขยายพันธุ์ แล้วลงมือปฏิบัติ นอกจากจะทำที่โรงเรียนแล้วครูจะใช้ชิ้นงานไปทำที่บ้าน แล้วตรวจงานที่กระบวนการทำงานกับผลงานที่ได้...เวลาทำงานจะเชื่อมโยงโครงการทั้งหมดเข้าด้วยกัน ทุกคนต้องสอนและใช้กิจกรรมตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันได้แก่ ความรู้ ความพอเพียง การพึ่งตนเอง และการช่วยเหลือคนอื่น...” (ครู)

“...ผลิตผลต่างๆ ที่ได้จากโรงเรียนเข้าไปในระบบสหกรณ์เพื่อให้เด็กได้ฝึกทำบัญชี เรียนรู้เรื่องสหกรณ์...” (ผู้แทน สอน.สหกรณ์จังหวัด)

๓) ชั้นนิเทศติดตามประเมินผล

การปฏิบัติงานอาจไม่สามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จที่สูงที่สุดได้หากไม่มีขั้นตอนของการนิเทศ ติดตามผลอย่างใส่ใจของผู้ปฏิบัติงานทุกภาคส่วน ไม่เว้นแม้แต่ภาคีเครือข่ายผู้มีบทบาทสนับสนุน

“...โรงเรียนมีทำเลที่ตั้งที่ติดทางจึงทำให้หน่วยงานร่วมเข้ามาติดตามงานได้สะดวก **ถ้าครูพร้อม นักเรียนพร้อม หน่วยงานร่วมต้องติดตาม...**หลักการทำงานของปศุสัตว์ร่วมกับโรงเรียน คือ ต้องมีการวางแผน มีการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผล มีการยกย่องชมเชย...การเป็นหน่วยงานร่วมก็ต้องมาติดตามอย่างสม่ำเสมอเพราะหากขาดช่วงมันจะห่าง และยังอึดฝางที่มีระบบสื่อสารแบบติดๆ ชัดๆ ก็อาจทำให้ปัญหาเล็กน้อยที่เกิดขึ้นบานปลายได้” (ผู้แทน สนง.ปศุสัตว์)

การขยายสู่ชุมชน

การอยู่ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่เป็นแบบดูแลซึ่งกันและกัน โดยโรงเรียนให้ความรู้ในการดำรงชีวิตแก่ชุมชน โดยวิธีถ่ายทอดผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระ และการเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้กับชุมชน ส่วนชุมชนก็ให้การตอบแทนด้วยการดูแลโรงเรียนลักษณะความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียน คือ ชุมชนเป็นผู้ให้สิ่งที่โรงเรียนต้องการ ได้แก่ (๑) แรงกาย เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ยากจน ดังนั้นงานที่อาสาช่วยจึงเป็นแรงมากที่สุด (๒) สิ่งของ เงิน และอาหารกลางวัน ช่วยได้เป็นครั้งคราว (๓) ความคิดโดยผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาไปถึงคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น การทอดผ้าป่าหารายได้เข้าโรงเรียน สิ่งที่ชุมชนได้รับจากโรงเรียนคือแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่ชัดเจน และปฏิบัติตามได้ “...ได้แนวคิดไปทำที่บ้านตัวเองให้เห็นชัดๆ ว่าทำแล้วดีขึ้นอย่างไร

แทนที่จะบอกด้วยปาก วิธีการทำงานของชุมชนหลังจากปรับแนวคิดของโรงเรียนไปแล้วคือ ทำตามแนวคิด ประเมิน และปรับปรุง โดยถามกันเองอยู่เรื่อยๆว่าจะทำให้ดีขึ้นได้อย่างไร...” (ชุมชน)

ผลลัพธ์การดำเนินงาน

หากใช้ผลลัพธ์ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นสิ่งบ่งชี้ได้ถึงความสำเร็จของการดำเนินงาน ที่โรงเรียนแห่งนี้มีภาพสะท้อนของผลลัพธ์จาก ๔ ฝ่าย ได้แก่

ผลที่เกิดกับนักเรียน

มุมมองของครูที่มีต่อนักเรียนเห็นพ้องกันว่า นักเรียนที่นี้มีความเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดคือ ร่างกายเป็นเด็กที่มีสุขอนามัยดีขึ้นเพราะมีอาหารพอเพียง อีกทั้งยังมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการพึ่งพาช่วยเหลือตนเองได้ ความอดทน และความประหยัด และมีทักษะกระบวนการทำงานตามหลักการทำงานกลุ่มแบบคละความสามารถ โดยนักเรียนที่เป็นแกนของกลุ่ม คือ ป. ๔-๕-๖ กลุ่มละประมาณ ๕-๑๐ คน คละชั้นและทำตามความสมัครใจ ใช้เวลาทำงานตอนบ่ายและเย็น สำหรับนักเรียนบ้านไกลจะเป็นหลักในการทำงานเสาร์-อาทิตย์ มีการเลือกประธาน และสมาชิก จัดเป็นกลุ่มยุวเกษตรกร และรู้แนวทางการประยุกต์ความรู้จากโรงเรียนไปสู่บ้าน “ความรู้ใหม่ที่นักเรียนได้จากโรงเรียน ก็เอาไปใช้ที่บ้าน แต่สภาพที่บ้านก็ไม่เหมือนโรงเรียนเสียทีเดียวก็ต้องปรับบ้าง” (ครู)

เช่นเดียวกับมุมมองของชุมชนที่มีต่อนักเรียน

“ตัวนักเรียน ที่ผ่านมาจะอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ พื้นที่ทำกินจำกัด ก็จนต่อไปเรื่อยๆ แต่เด็กที่จบจากโรงเรียนนี้ จะช่วยตัวเองได้ ทำอะไรเป็น เช่น ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เอาจริงเอาจัง บางส่วนก็ออกไปทำงานอิสระ เป็นแรงงานรับจ้าง อย่างน้อยคือไม่เป็นภาระกับครอบครัว มีน้อยที่ไปเรียนต่อจนจบวุฒิต่างๆ หรือถึงปริญญาตรี “ (ชุมชน)

มุมมองของภาคีเครือข่ายที่มีต่อนักเรียนที่เป็นสมาชิกของโครงการ

“...จุดเด่นของที่นี่คือ การเรียนรู้ที่ต่อยอดได้...จนปัจจุบันสามารถต่อยอดความรู้จากการเลี้ยงปลาในพีช ในบ่อดิน เป็นเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ เลี้ยงกบ และเลี้ยงหอย ทำได้ดีมาก ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปต่อยอดได้ และเคยมาติดตามดูนักเรียนทำอาหารปลา ได้เห็นว่ามึนักเรียนช่วยกันทำทั้งห้องเรียน เห็นนักเรียนเผยแพร่ให้กับเพื่อนๆ ในโรงเรียน การขยายผลสู่ชุมชนนำความรู้

ไปประกอบอาชีพ ที่เห็นว่ามีการทำคือ มีศิษย์เก่าหน้าโรงเรียนนำวิธีเลี้ยงกบไปทำเป็นอาชีพ...”
(ผู้แทน สนง.ประมงจังหวัด)

ท้ายสุดคือมุมมองของนักเรียนที่มีต่อตนเอง การสัมภาษณ์ผู้แทนนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ศึกษาปีที่ ๕-๖ จำนวน ๘ คน ด้วยคำถามหลักว่า “นักเรียนได้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงในชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง” คำตอบที่ได้ช่วยสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ด้านความประหยัด พึ่งพาตนเอง มีเหตุผล และความกตัญญู

๑) การใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ทิ้งของ ไม่ใช่ของราคาแพง

“มีเงินอยู่ ๕ บาท ใช้จ่ายไป ๓ บาทในการซื้อขนม เป็นบางวัน ที่เหลือสองบาทใส่
กระปุกออมสิน...กินอย่างประหยัด กินอย่างไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ให้เหลือทิ้ง...” (นักเรียนหญิง ป.๕)

“...ใช้อย่างประหยัดคือซื้อของที่จำเป็น เช่น อุปกรณ์การเรียน ดินสอ ปากกา...”
(นักเรียนชาย ป.๖)

๒) การพึ่งพาตนเอง

“...อยู่อย่างพอเพียงไม่ฟุ่มเฟือยคือ บางครั้งออกไปหาผัก เห็ดในป่า และของป่า
เช่น หน่อไม้ และผักกูด การปลูกพืชกินเองตามความรู้ที่ได้มาจากโรงเรียนในช่วงโมงเรียนการงาน
อาชีพ...” (นักเรียนหญิง ป.๕)

๓) ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์

“...ไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ คือ การที่จะพูดอะไรต้องคิด เพราะถ้าพูดโดย
ไม่คิดให้รอบคอบจะทำให้เกิดปัญหา เช่นตอนนั้นต่อยกับเพื่อน แต่ตอนนี้เลิกทำแล้วเพราะทำให้
เสียหาย ถูกลงโทษ...” (นักเรียนชาย ป.๕)

๔) ความกตัญญู จากคำถามที่ว่า “หากพูดถึงโรงเรียน นักเรียนคิดถึงสิ่งใดมากที่สุด”

“...คิดถึงครูประจำชั้น และครูทุกคนที่อยู่โรงเรียนเพราะเขาสอนเราให้ได้
ความรู้...” (นักเรียนหลายคน)

ผลที่เกิดกับครู

เมื่อเปิดโอกาสให้ครูได้ถ่ายทอดความเข้าใจที่มีต่อการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้คำตอบที่ประมวลได้ว่า

- ๑) ต้องพอเพียงสำหรับความเป็นอยู่ของตนเอง ไม่เบียดเบียนตนเอง และไม่ทำให้ตนเองต้องเดือดร้อนในการดำรงชีวิต
- ๒) ต้องพึ่งพาตนเอง และการมีส่วนร่วมให้คนอื่น ๆ สามารถพึ่งพาตนเองได้ และการทำสิ่งที่ไม่เกินกำลัง

นอกจากความตระหนักในการปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ปศุสัตว์ และสหกรณ์แล้ว ยังให้ความสนใจต่อโครงการทางวิชาการตามบทบาทหน้าที่ครู แม้ว่าบางคนจะไม่มีวุฒิทางครูก็ตาม

“ครูที่นี่เป็นครู ตชด. มากกว่าครู ไม่ได้จบมาทางการศึกษา และหลายคนไม่จบปริญญา (ม.๖ ปวช. ปวส.) แต่พอต้องมาสอนก็ต้องเรียนเรื่องใหม่ๆ ไม่ใช่เฉพาะทำโครงการแต่ต้องสนใจผลลัพธ์ทางการเรียนที่เด็กต้องไปเข้าทดสอบเปรียบเทียบความสามารถด้วย ปีนี้รู้ผลสอบแล้ว ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้ง ๒ ระดับ ทุกวิชา ต้องมาหาทางกันว่าจะทำให้ดีขึ้นอย่างไร” (ครู)

ผลที่เกิดกับชุมชน

แม้ว่าโรงเรียนแห่งนี้จะก่อตั้งขึ้นมาจากความต้องการและการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่การนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน ถึงขั้นเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า-ตายายนั้น มีสิ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าต้องมีแบบอย่างที่เป็นที่ยอมรับ และสร้างความศรัทธาซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

“...ชุมชนให้ความสนใจ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ส่งลูกมาเรียน ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย และสนับสนุนให้เรียนต่อ ไม่ดึงออกไปแต่งงาน แล้วทำไร่เหมือนเมื่อก่อน ชุมชนเข้มแข็งมาก ให้ความร่วมมือและดูแลโรงเรียน อย่างที่เห็นในวันนี้ชาวบ้านที่นี่ทำเกษตรมาตลอด บางเรื่องเขาเก่งกว่า ก็เชิญเขามาช่วย แต่ถ้าเป็นเทคนิคหรือความรู้ใหม่เขาเรียนรู้จากลูก หรือมาที่โรงเรียน...” (ครู)

“...ชุมชนน่าจะเปลี่ยนวิถีชีวิตที่หากินกับป่า จากการเก็บตามธรรมชาติจนหมด มาเป็นปลูกกินเอง และปลูกเสริมคืนให้กับป่า...การเรียนรู้เรื่องความปลอดภัย เช่น การปลูกผักกูดวิธีปลอดภัย การเลี้ยงสัตว์พันธุ์ต่างๆ โดยมีครู และวิทยากรที่เข้ามาในโรงเรียนให้คำแนะนำ...เรียนรู้การพึ่งตนเองโดยอาศัยหลักการจัดสรรที่ดิน มีทั้งนาข้าว ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ และที่อยู่...เปลี่ยนการใช้

อำนาจในบ้าน โดยให้ผู้หญิงผู้ชายได้เรียนเหมือนๆ กัน ผู้ชายลงมือช่วยทำงานทั้งในไร่นา และงานบ้าน...” (ชุมชน ๑)

“...เมื่อหนูยังเล็ก พ่อโกรธก็จะตีแม่ตลอด แม่ทำงานหนักมาก หนูไม่เข้าใจว่าทำไม ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ตอนนี้อนุแต่งงานมีครอบครัว ไม่มีใครตีใคร ทุกคนต้องรับผิดชอบครอบครัว ...” คำถามเพิ่มเติมว่า หากถูกแฟนตีจะทำอย่างไร คำตอบที่ได้คือ “...กลักร็องดู...” (ชุมชน ๒)

ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นผลส่วนหนึ่งจากการรับรู้ของชุมชนที่มีต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประมวลสรุปได้จากคำถามถึงความหมายตามความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

๑) เป็นการใช้ชีวิตอย่างพอมีพอกิน ลดค่าใช้จ่าย พึ่งพาตนเอง ประหยัด

๒) มีการดำเนินชีวิตแบบมีสติ มีเหตุผล ใช้ความคิดและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลัก รับเอาปัจจัยภายนอกชุมชนเข้ามาอย่างระมัดระวังไม่ทำให้ทำลายตนเองและชุมชน

ผลที่เกิดกับภาคีเครือข่าย

ผลที่เกิดกับภาคีเครือข่ายมีทั้งส่วนที่เป็นความรู้ทางการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างของโรงเรียนในการประยุกต์ความรู้ตามหลักการสู่การปฏิบัติที่เห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน สร้างความเชื่อมั่นได้ว่าจะขยายผลสู่พื้นที่ให้บริการอื่นๆ ที่อยู่ในภาวะรับผิดชอบต่อไปได้อย่างไร อีกส่วนหนึ่งคือการเป็นแบบอย่างของหน่วยงานในการปฏิบัติตามแบบปฏิบัติของโรงเรียนทั้งด้านวิธีดำเนินงาน และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“...อย่างไรก็ตามสิ่งที่ทำมา และความรู้ที่ได้หลังจากมาติดตามงานที่โรงเรียนนี้ ได้ความคิดว่าการทำงาน (ของตน) ยังไม่พบว่าบรรลุตามความคาดหวังจริง ตรงที่ได้เห็นตัวอย่างการปฏิบัติของโรงเรียนนี้ เมื่อปีที่ผ่านมาในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้นำกลับไปใช้กับหน่วยงานกับเจ้าหน้าที่ ๗-๘ คน คาดหวังว่าจะให้เป็นตัวอย่างแก่ชาวบ้านใกล้เคียง...เพราะคิดว่าชาวบ้านที่อุ่มผาง...ยังเน้นที่เกษตรเชิงเดี่ยว และคิดว่าเจ้าหน้าที่ราชการมีเงินเดือนจะสอนอย่างไรก็ได้ ดังนั้นจึงคิดว่า เจ้าหน้าที่ที่ต้องทำเป็นแบบอย่างที่บ้าน แล้วให้เด็ก ชาวบ้านใกล้เคียงได้เข้าไปดูงานที่บ้าน มีที่เท่าไรก็ทำกัน ตอนนี้มีผลออกมาทำให้ชาวบ้านเริ่มไปดู แล้ว นี่ก็เกิดจากการลองผิดลองถูก ขณะนี้ก็เริ่มนำแนวคิดขยายไปยังหน่วยพิทักษ์ป่าที่อยู่ในกำกับ ๔ จุด ... แต่ยังไม่จริงจังนักเพราะเรายังเรียนรู้อยู่ เช่นเดียวกับการทำเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่ใช่จะทำเหมือนกันทุกพื้นที่ เมื่อดูเขาแล้วเราต้องปรับให้เหมาะกับพื้นที่เรา...” (ผู้แทน สนง.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การดำเนินงานของโรงเรียนที่ผ่านมามีได้สะท้อนให้เห็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ และความยั่งยืน
ดังนี้

ปัจจัยภายในโรงเรียน

ปัจจัยที่เข้มแข็งภายในโรงเรียนคือ คุณลักษณะของครูใหญ่ และครู ซึ่งมีลักษณะเป็นดังนี้

๑) ความเพียร และมุ่งมั่นในการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเอง

ภาพที่ประมวลได้จากการวิเคราะห์วิธีปฏิบัติงาน และผลที่ได้รับของโรงเรียนแห่งนี้ พบว่า การที่โรงเรียนลงทุนด้วยความเพียร และมุ่งมั่นที่จะต่อยอดความรู้และผลผลิต ทำให้ได้ผลตอบแทนที่เกินคาดคือการต่อยอดความศรัทธาของผู้เฝ้ามอง ได้แก่ ชุมชน และภาคีเครือข่าย และที่มีค่ายิ่งคือ การต่อยอดความร่วมมือที่เข้มแข็ง และยั่งยืน

“...ทำสักกระยะหนึ่งจนมีผลผลิตอย่างชัดเจน จนผู้ปกครองเห็นผลจึงเริ่มให้ความร่วมมือ สำหรับหน่วยงานร่วมสนองงานตามโครงการ เช่น เกษตร ปศุสัตว์ สหกรณ์ และป่าไม้ก็เข้ามาช่วยให้คำแนะนำขณะลองผิดลองถูกจนเขาเห็นว่าทำจริง และมีผลการทำงานเกิดขึ้นอย่างชัดเจน อีกปัจจัยคือครูมีความรับผิดชอบ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน/ชุมชนได้ตามที่กำหนด และต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของกัน โดยหลังการประชุมจะให้การวิเคราะห์ดูผลความสำเร็จและปรับปรุงแก้ไขตลอดการทำงาน...” (ครูใหญ่)

“...ที่สำคัญหากต้องการจะขยายผลเรื่องใดโรงเรียนต้องทำได้จนเป็นแบบอย่าง...” (ครู)

“...โรงเรียนนี้ได้รับรางวัลโรงเรียนที่มีปศุสัตว์ดีเด่นระดับประเทศในปี ๒๕๕๔ การนำเสนอหน้าพระที่นั่งที่แม่สอด มีเบื้องหลังความสำเร็จคือ ต้องเอาจริงทั้งโรงเรียน หน่วยงานร่วม และชุมชน...” (ผู้แทน สนง.ปศุสัตว์จังหวัด)

๒) ภาวะผู้นำของครูใหญ่

ครูใหญ่คนปัจจุบัน ได้สะท้อนให้เห็นลักษณะผู้นำที่มีคุณสมบัติของการเป็นผู้ให้ และผู้ร่วมคิดร่วมทำที่ชัดเจน

“...หากมีการเปลี่ยนผู้บริหาร โครงการจะยังอยู่ได้ เพราะมีแนวคิดหลักอยู่ แต่จะเป็นอย่างไร ดีแค่ไหน สำเร็จแค่ไหน ขึ้นอยู่กับคุณภาพผู้บริหารมากที่สุด...” (คณะครู)

“...กลวิธีสร้างความร่วมมือกับครูในโรงเรียนโดย การเป็นผู้ให้ เช่น การเลี้ยงฉลองรางวัลที่ได้รับ การมีของที่ระลึกในโอกาสต่างๆ...และเมื่อได้รายได้จากผลผลิตที่เกิดขึ้นจะนำเงินเข้ากองทุนของโรงเรียนจำนวนหนึ่ง แต่ก็จัดสรรบางส่วนเพื่อตอบแทนให้กับครู และนักเรียนทุกคนทั้งโรงเรียนเพราะถือว่าทุก คนช่วยกันทำงาน เช่น การแจกเชื้อเหมือนกันทั้งครู และนักเรียน...”
(ครูใหญ่)

๓) สามารถสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วม และถ่ายทอดความรู้สึกห่วงหาพันจากรุ่นต่อรุ่น

การที่โรงเรียนจะสามารถสร้างความรู้สึกร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน และสร้างโอกาสให้มีการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกนี้ระหว่างนักเรียนรุ่นต่อรุ่น ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโรงเรียนที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน สร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน

“...ความสามารถในการตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่พ่อแม่ต้องการยกระดับชีวิตลูก ครูและบุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นหรือมีครอบครัวในท้องถิ่น...”
(ครู)

“...เรื่องการสอนก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เด็กที่นี้ยังล้าหลัง แต่หลังจาก ๒๕๕๐ ดีขึ้นอาจเป็นเพราะครูเปลี่ยนแปลงตามนโยบาย ครูได้รับการพัฒนา ครูบางส่วนมีวุฒิศู และมีการเสาะหาเข้ามาด้วย โรงเรียนจึงต้องปรับตัว นักเรียนรุ่นนี้บางคนเป็นลูกของนักเรียนรุ่นแรกๆ บ้าง

ตัวเด็กจึงได้รับการดูแลดีขึ้น แต่ผลการเรียนเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ทั้งของพื้นที่และของชาติแล้วยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ไม่ได้โทษโรงเรียน เพราะเขาก็พยายามมากอยู่ แต่ต้องมาดูว่าเหตุผลหลัก คือ ความไม่พร้อมของแม่ที่จะดูแลลูก วัฒนธรรมที่นี่แม่จะดูแลทุกอย่าง โดยเฉพาะลูก พ่อจะไม่ค่อยเข้ามาเกี่ยวข้อง และเด็กส่วนใหญ่มาจากครอบครัวยากจนมีลูกมาก ดูแลกันไม่ทั่วถึง ส่งมาโรงเรียนเพราะเป็นตัวช่วยของครอบครัวในการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย ได้รับอาหารมีคุณภาพ...” (ชุมชน)

และหากใช้เกณฑ์ด้านรางวัลแห่งความสำเร็จว่าสามารถสร้างความภาคภูมิใจของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนได้แล้ว โรงเรียนแห่งนี้ก็จัดว่าประสบความสำเร็จ เพราะชาวบ้านที่นี่ภาคภูมิใจกับโรงเรียนมาก โรงเรียนได้รับรางวัลจากกิจกรรมหลายอย่าง เช่น กิจกรรมปศุสัตว์ดีเด่น และเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการปลูกป่า ปลูกหญ้าแฝก ดังมีเรื่องเล่าจากชุมชนคนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นความรู้สึกหวงแหนอย่างผู้เป็นเจ้าของ

“...มีขโมยเข้ามาขโมยของของโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนไม่มีรั้ว ชุมชนก็ทอดผ้าป่าทำรั้ว ต่อมา มีวัยรุ่นเข้ามาขโมยอีกโรงเรียนก็ไม่ว่าอะไร แต่ชุมชนช่วยกันสืบหาขโมยจนพบ นำเอาพ่อแม่มารับผิดชอบ ปรับตามที่ได้ตั้งกฎกันเอาไว้ และถ้ามีครั้งต่อไปก็จะส่งดำเนินคดี พ่อแม่เขาเองก็เสียใจ เพราะก็เป็นคนในหมู่บ้าน แต่ถ้าเราไม่เอาจริง ก็เท่ากับเปิดโอกาสให้ขโมยทำลายโรงเรียน ไม่รู้ว่ามีมากไปไหม...คงไม่นะ ! เพราะอะไรมันก็เริ่มจากไม่เอาจริงกับเรื่องเล็กๆ...” (ชุมชน)

“...ชุมชนรอบโรงเรียน และนักเรียนต้องมีความรู้สึกหวงแหนว่าโรงเรียนนี้เป็นของเรา หากลูกหลานมีอาหารกินที่ดีจะทำให้สมองดี จึงเห็นว่าสิ่งแรกที่ต้องทำคือ การปลูกฝังทัศนคติความเป็นเจ้าของร่วมทั้งครู นักเรียน และชาวบ้าน...” (ผู้แทน สนง. ปศุสัตว์)

ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยที่ส่งผลสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียนส่วนหนึ่งเกิดจากภายนอก คือ ความเข้มแข็งของศิษย์เก่า ซึ่งความร่วมมือระหว่างศิษย์เก่ากับโรงเรียน ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนด้านงบประมาณดำเนินการที่อาจไม่เพียงพอสำหรับทุกกิจกรรมของโรงเรียน

“...นอกจากหน่วยงานร่วมแล้วความช่วยเหลืออีกส่วนหนึ่งมาจากศิษย์เก่าเข้มแข็ง ซึ่งเป็นจุดแข็งในการให้ความร่วมมือพัฒนาของโรงเรียนที่จัดกองผ้าป่ามาช่วยทุกปี เช่น เป็นทุนทำรั้วโรงเรียน จ้างครูช่วยสอน ซึ่งจำนวนเงินอาจมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับผลผลิตข้าวโพดที่ขายได้ในแต่ละปี...” (ครูใหญ่)

ประเด็นที่ทำทักายการพัฒนา

แม้ว่าโรงเรียนได้ก้าวมาสู่ความสำเร็จระดับหนึ่งแล้ว แต่กระนั้นยังมีสิ่งที่ทำทักายความสามารถของทุกฝ่ายที่จะเรียนรู้ และหาวิธีพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ทั้งนี้มีข้อมูลที่แสดงนัยให้เห็น ได้แก่

๑) ปัญหาด้านการใช้ภาษาไทย

เด็กชาวไทยภูเขามักใช้ภาษาไทยไม่คล่องเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลต่อการเรียน “...แรกเข้าแทบจะพูดกันไม่รู้เรื่อง อ่านเขียนไม่ได้ การเรียนจึงไปได้ช้า ต้องให้ความสำคัญกับภาษาก่อน สิ่งที่น่าหนักใจคือ การพูดที่ชัดเพื่อสื่อสารได้ การอ่าน การเขียน ทั้งนี้เพื่อจะสื่อสารได้ถูกต้อง นอกจากนั้นยังต้องรู้เรื่องของไทยที่เป็นบริบทของการเรียนสิ่งต่างๆ” (ครู)

๒) ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ยังไม่บรรลุเกณฑ์ที่พึงประสงค์ “...ครูที่นี่เป็นครู ตชด. มากกว่าครึ่งไม่ได้จบมาทางการศึกษาและหลายคนไม่จบปริญญา (ม.๖ ปวช. ปวส.) แต่พอต้องมาสอนก็ต้องเรียนเรื่องใหม่ๆ ที่ไม่ใช่เฉพาะทำโครงการแต่ต้องสนใจผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เด็กต้องไปเข้าทดสอบเปรียบเทียบความสามารถด้วย ปีนี้รู้ผลสอบแล้วต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้ง ๒ ระดับ ทุกวิชา ต้องมาหาทางกันว่าจะทำให้ดีขึ้นอย่างไร...” (ครู)

ความยั่งยืนของโครงการ

ความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริฯ ในโรงเรียน ตชด. เกิดจากปัจจัยสำคัญต่อไปนี้

๑. มีนโยบาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต้นสังกัด ที่กำหนดหลักการพื้นฐานให้ผู้บริหารและครูนำไปปฏิบัติกับตนเอง และกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียน

๒. มีกระบวนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ และผู้ปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

“...หากมีการเปลี่ยนผู้บริหาร โครงการจะยังอยู่ได้ เพราะมีแนวคิดหลักอยู่ แต่จะเป็นอย่างไร ดีแค่ไหน สำเร็จแค่ไหน ขึ้นอยู่กับคุณภาพผู้บริหารมากที่สุด...” (คณะครู)

“...หลักการทำงานของปศุสัตว์ร่วมกับโรงเรียนคือ ต้องมีการวางแผน มีการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผล มีการยกย่องชมเชย...การเป็นหน่วยงานร่วมก็ต้องมาติดตามอย่างสม่ำเสมอ...”

๓. เผยแพร่ความรู้ แนวคิดโดยการปฏิบัติให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ และที่สำคัญคือเห็นผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และเศรษฐกิจของครัวเรือน “...ได้แนวคิดไปทำที่บ้านตัวเองให้เห็นชัดๆ ว่าทำแล้วดีขึ้นอย่างไร แทนที่จะบอกด้วยปาก...” (ชุมชน)

“...เคยมาติดตามดูนักเรียนทำอาหารปลา ได้เห็นว่านักเรียนช่วยกันทำทั้งห้องเรียน เห็นนักเรียนเผยแพร่ให้กับเพื่อนๆ ในโรงเรียน การขยายผลสู่ชุมชนนำความรู้ไปประกอบอาชีพ ที่เห็นว่าการทำคือ มีศิษย์เก่าหน้าโรงเรียนนำวิธีเลี้ยงกบไปทำเป็นอาชีพ...” (ผู้แทน สนง.ประมงจังหวัด)

“...การที่จะยั่งยืนได้การถ่ายทอดมีความสำคัญ เห็นด้วยกับหลายท่านที่ว่าถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่น อย่างเช่นหลายท่านบอกว่าเราควรมีศูนย์ศิษย์เก่ากระจายความรู้รอบโรงเรียน...” (ผู้แทน สนง.ปศุสัตว์)

“...เจ้าหน้าที่ต้องทำเป็นแบบอย่างที่บ้าน แล้วให้เด็ก ชาวบ้านใกล้เคียงได้เข้าไปดูงานที่บ้าน มีที่เท่าไรก็ทำกัน ตอนนี้มีผลออกมาทำให้ชาวบ้านเริ่มไปดูแล้ว นี่ก็เกิดจากการลองผิดลองถูก ขณะนี้ก็เริ่มนำแนวคิดขยายไปยังหน่วยพิทักษ์ป่าที่อยู่ในกำกับ ๔ จุด ... แต่ยังไม่จริงจังนัก เพราะเรายังเรียนรู้อยู่ เช่นเดียวกับการทำเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่ใช่จะทำเหมือนกันทุกพื้นที่ เมื่อดูเขาแล้วเราต้องปรับให้เหมาะกับพื้นที่เรา...” (ผู้แทน สนง.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า)

“...ก็เห็นว่าทางนี้เขาทำทุกเรื่อง แต่ถ้าจะให้ชาวบ้านเขาทำจริงก็ควรเพิ่มอีกสักชนิดคือ การคำนวณต้นทุนการผลิต เพื่อให้ชาวบ้านได้นำออกไปปฏิบัติมากขึ้น ควรเน้นเรื่องต้นทุน ได้กำไรเท่าไรที่ทำ และวิธีการปลูกที่เน้นธรรมชาติ เพราะคนอุ่มฝางเขาอยู่กับธรรมชาติอย่างกินผัก

ทำไมไม่เป็นผักกูด ก็ควรมีการปลูกพืชที่เป็นอาหารที่เป็นไปตามธรรมชาติของคนที่นี่ ถ้าทำได้ ชาวบ้านจะมาศึกษา...” (ผู้แทน สนง.เกษตร)

๔. สร้างการยอมรับจากชุมชน และความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน

“...ที่สำคัญคือร่วมมือกับคนในชุมชนเพื่อประสานแรงงาน ความรู้ และทรัพยากร... ผู้ปกครองร่วมกับทางโรงเรียนจัดงานประจำปีของโรงเรียน เพื่อสร้างกิจกรรมให้นักเรียนของโรงเรียน ได้แสดงความสามารถเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และ ทหารายได้เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการของโรงเรียน เช่น ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน จัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน...”

แนวคิดเรื่องศูนย์การเรียนรู้

ปัจจุบันโรงเรียนมีสภาพเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพระดับหนึ่งแล้ว ทั้งนี้จากคำบอกเล่าของครูใหญ่ และภาคีเครือข่ายที่ถ่ายทอดความรู้สึกภูมิใจต่อโรงเรียน “...ความภูมิใจที่มีต่อความเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ผ่านมาของโรงเรียนคือ มีชุมชนที่ไปดูงานด้านนี้ที่อื่นแล้วให้ฟังว่าไม่น่าเสียเวลาไปดูงานที่อื่นเพราะที่นี่มีครบวงจรมากกว่า ทั้งที่ของดีมีอยู่ในหมู่บ้านกลับไม่ดูแต่เสียเงินไปดูที่อื่นตรงข้ามคนที่อื่นต่างจังหวัดกลับมาดูที่นี่...” (ครูใหญ่) อย่างไรก็ตามยังมีความคาดหวังว่าโรงเรียน น่าจะสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่มีลักษณะดังนี้

ด้านสาระที่นำเสนอ

สาระที่ควรนำเสนอในศูนย์การเรียนรู้ตามความคิดของครูใหญ่ คือ ครบวงจรทั้งด้านการศึกษา อาชีพของท้องถิ่น และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนอย่างแท้จริง และที่สอดคล้องกับภาคีเครือข่ายคือ ความเป็นมาของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน และในชีวิตประจำวัน เช่น การคิดคำนวณต้นทุนและกำไรของการผลิต การอยู่ร่วมกับป่า การเรียนรู้ภาษาถิ่นชนเผ่า

“ความต้องการที่จะต่อยอดการเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ การทำโรงเรียนเป็นโรงเรียนดีประจำตำบล เพื่อให้เด็กนักเรียน และผู้ปกครองได้มีส่วนร่วม เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้แบบครบวงจรทั้งด้านการศึกษา และอาชีพ เด็กจะได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิต เช่น ตอนนี้มีปัญหาเรื่องป่าไม้ก็จะสอดแทรกความรู้เรื่องป่าไม้เพื่อให้เด็ก ครู และดึงชุมชนมาช่วยดูแล/อนุรักษ์ป่า...” (ครูใหญ่)

“...แต่ความภาคภูมิใจที่เหนือกว่าการได้รับรางวัลต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นผลพลอยได้ คือการได้ทำงานสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพฯ และสมเด็จพระเจ้าย่า และได้้นำหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ทำให้ชุมชนได้รับความรู้ไปด้วยเป็นการต่อยอดไปสู่ชุมชน...” (ครูใหญ่)

“...เรื่องคนอยู่กับป่า เช่น แนวพระราชดำริเกี่ยวกับป่าไม้ เช่น ป่าสามอย่างประโยชน์
สี่อย่างคืออะไร วัฒนธรรมชุมชนอันดามัน เช่น บวชป่า พิธีกรรมต่างเกี่ยวกับต้นไม้ การดูแลป่า แหล่งน้ำ
คิดว่าน่าจะเป็นปลูกฝังให้กับผู้เรียน และอยู่ในโรงเรียนมากกว่า...” (ผู้แทน สนง.จัดการทรัพยากรป่าไม้)

“...การเรียนรู้ในศูนย์ฯ ได้แก่ แนวคิด การบริหารจัดการโรงเรียนตามแนวคิด อาชีพเสริม
ที่ใช้ภาษา (ไทย อังกฤษ กะเหรี่ยง พม่า)...” (คณะครู)

“การมีศูนย์การเรียนรู้ไว้ให้คนทั่วไปมาดู มาชม มาทดลองทำ ในศูนย์ควรจะบอก
ที่มาที่ไปของแนวคิดโครงการ และความรู้ที่ใช้ในการทำงาน” (ชุมชน)

ด้านกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้

ลักษณะของกิจกรรมที่ควรมี ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการระยะสั้นที่มีจุดประสงค์ให้
เรียนรู้ทั้งหลักการและฝึกปฏิบัติ สาระความรู้ที่โรงเรียนพร้อม เช่น การเพาะปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์
และการทอผ้า

“...กิจกรรมเด่นของศูนย์ที่จัดได้น่าจะเป็นการฝึก
อบรมระยะสั้น ทั้งแนวคิดและลงมือปฏิบัติ ในเรื่องที่โรงเรียนทำ
แล้วเห็นผลสำเร็จ เช่น ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ หรือที่ชาวบ้าน
ชำนาญ เช่น ทอผ้า...” (ชุมชน)

“...การที่โรงเรียนเป็นศูนย์จริงๆ ...ถ้ามีการท่องเที่ยว
เช่น เชิงเกษตร โรงเรียนจะเปิดให้ชมได้หรือไม่ หรือหากมีคน
มาเที่ยวดูเดี่ยวเดียวแล้วได้ความรู้กลับไปในช่วงเวลานั้นๆ...”
(ผู้แทน สนง. เกษตรอำเภอ)

ด้านสถานที่จัด

สถานที่จัดศูนย์การเรียนรู้ของโรงเรียนอาจมีลักษณะผสมผสานระหว่างภายในโรงเรียน
และชุมชนรอบโรงเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดเน้นของสาระที่ต้องการถ่ายทอด และที่สำคัญคือไม่กระทบ
การเรียนรู้ของนักเรียน “...การจัดศูนย์ ขณะนี้มีศาลาอยู่ แต่อาจจัดในห้องเรียน จัดแบ่งพื้นที่เรียนรู้
ในพื้นที่มีทั้งทฤษฎี ข้อมูล วิธีการปฏิบัติ และออกไปดูพื้นที่ทำการ...” (ครู)

“...แต่ต้องมองว่าหากที่นี่เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่น่าจะเป็นของชุมชนหรือหากเป็นของโรงเรียน
แล้วมีคนมาดูงานเต็มไปหมดจะกระทบกับการเรียนของนักเรียนหรือไม่...” (ผู้แทน สนง.จัดการ
ทรัพยากรป่าไม้)

“...จุดประสงค์เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน คนในชุมชน หรือคนข้างนอก คิดว่าน่าจะเป็น
ชุมชนก่อน โดยโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง แต่แหล่งเรียนรู้เครือข่ายให้กระจายไปอยู่ที่บ้านของคนใน

ชุมชนที่มีการนำความรู้จากโรงเรียนไปใช้แล้วประสบผลสำเร็จ หรือสามารถต่อยอดความรู้จากโรงเรียน...” (ผู้แทน สนง.สหกรณ์จังหวัด)

“...ชุมชนน่าจะเป็นแกนหลักเรื่องศูนย์การเรียนรู้ เช่น ผู้นำชุมชน น่าจะมีความพร้อมในการเป็นศูนย์มากกว่า และโรงเรียนน่าจะเป็นในส่วนของ การเผยแพร่องค์ความรู้...” (ผู้แทน สนง.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า)

ด้านสื่อ และวิทยากรประจำศูนย์

สื่อประจำศูนย์การเรียนรู้ ควรมีทั้งสื่อประเภทนิทรรศการ เอกสารแผ่นพับ วิดีทัศน์ และแปลงสาธิต และฝึกปฏิบัติ โดยมีวิทยากรประจำศูนย์ ได้แก่ ครูที่รับผิดชอบ นักเรียน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ภูมิปัญญาในชุมชนและควรมีผู้ดูแลศูนย์เพื่อลดภาระนักเรียน และพร้อมให้บริการผู้เยี่ยมชมได้ตลอดเวลา

“...สื่อที่ใช้ในศูนย์ควรประกอบด้วยภาพ เอกสาร แผ่นพับ การบรรยาย สำหรับผู้เยี่ยมชม แต่หากเป็นคนในชุมชนอาจใช้วีดิทัศน์ สถานที่จริง และขั้นตอนง่ายๆ ติดป้ายแผ่นใหญ่ มีภาพมากกว่า คำบรรยาย วิทยากร คือ ครูที่รับผิดชอบ นักเรียน และผู้ปกครองหรือผู้รู้ในชุมชน...” (ครู)

“...ในโรงเรียนมีศาลาเปิดโล่งที่เป็นศูนย์การเรียนรู้อยู่แล้ว และมีพื้นที่ปฏิบัติงานที่ลงไปเรียนรู้ได้แต่ยังไม่มีสื่อทันสมัย มีแค่ป้าย น่าจะจัดให้มีวีดิทัศน์ ป้ายข้อมูล และวิทยากรที่เป็นครู นักเรียน ศิษย์เก่า และชาวบ้าน...” (ชุมชน)

“...เพื่อลดภาระเด็กในการดูแลกิจกรรมต่างๆ เพราะต้องเน้นเรื่องการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ตามฐานการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในโรงเรียนแทน แต่ใช้เงินกองทุนที่ขายจากผลิตภัณฑ์ในการจ้างคนมาดูแลเพื่อลดภาระของเด็ก จึงทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ได้ตลอดเวลาไม่เว้นแม้แต่เวลาที่โรงเรียนปิด และทุกคนที่เข้ามาในโรงเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองแล้วกลับไป...” (ผู้แทน สนง.ปศุสัตว์)

ด้านผู้รับบริการของศูนย์

“...กลุ่มเป้าหมายของศูนย์ ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคนอื่นๆที่ต้องการศึกษา
การบริหารจัดการโรงเรียนตามแนวคิด” (ครู)

“...ผู้ใช้ศูนย์ก็น่าจะเป็นคนที่อยากมาดูงาน นักเรียน ครู และคนในชุมชน...” (ชุมชน)

ด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์

การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ อาจใช้สองช่องทางคือ ทางตรงโดยวิธีประชาสัมพันธ์
ผ่านสื่อต่างๆ โดยโรงเรียน และภาคีเครือข่าย และทางอ้อมโดยภาคีเครือข่ายนำบุคลากรของโรงเรียน
อื่นๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบมาเรียนรู้วิธีปฏิบัติงานจากที่นี่ รวมทั้งการสร้างโอกาสให้ผู้ปกครองของ
นักเรียนได้มาเยี่ยมชมกิจกรรมอยู่เนืองๆ เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ทางอ้อม

“...อีกประการคือการขาดการประชาสัมพันธ์การเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่นี่ ซึ่งถ้าจะให้
ประโยชน์ควรประชาสัมพันธ์ อย่างน้อยคนในอ้อมผางและคนรอบนี้ได้รู้...” (ผู้แทน สนนง.เขตรักษา
พันธุ์สัตว์ป่า)

“...มองว่าการประชาสัมพันธ์มีความสำคัญ ต้องขอให้หน่วยงานร่วมต้องช่วยกัน อย่าง
ปศุสัตว์ก็ช่วยประชาสัมพันธ์ จนเมื่อมีใครพูดถึงจังหวัดตาก ต้องรู้จักโรงเรียนบ้านแม่กลองคี เหมือน
ที่นี่เป็นโลโก้ของจังหวัด...” (ผู้แทน สนนง.ปศุสัตว์)

“...โรงเรียนนี้มีกลวิธีสร้างโอกาสให้ผู้ปกครองได้เข้ามาเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ที่
โรงเรียน เช่น ขอแรงมาช่วยงานโรงเรียนในขณะมาร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ขณะรอก็มีการ
เดินชมเพื่อให้เรียนรู้แล้วกลับไปทำที่บ้าน เช่น อาหารหมัก...” (ผู้แทน สนนง.ปศุสัตว์)

จากการถอดบทเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่กลองคี พบว่า
แบบปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และเป็นที่มาของความสำเร็จของโรงเรียนแห่งนี้ ได้แก่

๑) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองได้ เบื้องหลังแห่งความสำเร็จคือ ความเพียรพยายามที่จะเรียนรู้อย่างเอาจริงจนทำเป็นแบบอย่างได้ การเรียนรู้จากความผิดพลาดแบบลองผิดลองถูก เป็นแบบอย่างของการปฏิบัติที่สอดคล้องกับพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเกี่ยวกับการทำโครงการของนักเรียนและการจัดกิจกรรมพิเศษด้านการศึกษา ในขณะที่ทรงบรรยายเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๕๔, หน้า ๑๑๖)

“...นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมพิเศษด้านการศึกษา เช่น ฝึกวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่ออย่างง่าย ไม่ต้องใช้เครื่องมือราคาแพง เท้าที่ทำมาเบื้องต้นยังไม่ชำนาญ พี่ชในขวดติดเชื้อราตายหมด แต่ก็ไม่ใช่ไร้อือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ว่าการขยายพันธุ์พืชมีหลายวิธี และเมื่อทำไม่สำเร็จ ต้องเรียนรู้จากความไม่สำเร็จ เหตุใดจึงไม่สำเร็จ และคุณลักษณะของเชื้อรา ศึกษาชีววิทยาของเชื้อราก็ยังได้...”

๒) การเป็นองค์กรที่สามารถสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของระหว่างโรงเรียนและชุมชน และสร้างแรงจูงใจในการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังกับภาคีเครือข่ายหน่วยงานราชการ โดยมีเบื้องหลังแห่งความสำเร็จคือ ความเพียรพยายามในการทำงานจนเห็นผลเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้เฝ้ามองทุกฝ่าย จึงเป็นองค์กรตัวอย่างที่เดินตามรอยพระบาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการทรงงาน (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ๒๕๕๐ อ้างถึงในสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๕๔, หน้า ๖๙)

“...เริ่มแรกเราเน้นให้ความช่วยเหลือทางการเกษตรให้เพาะปลูกเอง การที่ข้าพเจ้าจะส่งเงินให้เป็นค่าอาหารอย่างเดียวนั้นทำไม่ได้ เด็กเพิ่งเรียนจบปริญญาตรีใหม่ๆ ไม่มีเงินหรอก มีก็เพียงเล็กน้อย นำเงินมาช่วยซื้อจอบ เสียม ซื้อเครื่องปรุที่เราปลูกเองไม่ได้ และเมล็ดพันธุ์บ้าง บางทีเงินมีไม่พอซื้อเมล็ดพันธุ์ ทำให้เลี้ยงอาหารไม่ได้ทุกวัน ...ตอนหลังจึงทำได้ทุกวัน...ผู้ใหญ่ที่มีความรู้หรือบุคคลต่างๆ ทั้งในราชการและ

นอกราชการก็มาช่วยให้ทั้งความรู้ ใครที่มีข่าวของก็นำมาให้ทั้งๆ ที่ไม่ได้โฆษณา...ข้าพเจ้าอาศัยปากเพียรทำงาน เมื่อคนเห็นว่าทำดีเขาก็จะมาช่วย...”

๓) การเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านอาชีพท้องถิ่นให้กับชุมชน มีแนวทางการทำงานที่ขยายขอบเขตของงานแบบค่อยเป็นค่อยไป และอยู่บนฐานของความรู้ ความรอบคอบ สอดคล้องกับแนวทางทรงงานที่ใช้โรงเรียนเป็นศูนย์ เนื่องจากมีครูเป็นแกนสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และการเริ่มต้นจากทรงทดลองทำงานเล็กๆ สำเร็จแล้วจึงขยายผล และพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๗ (สำนักงานสร้างเสริมเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๕๔, หน้า ๔๙)

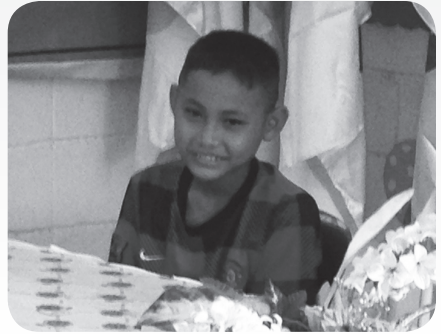
“...ถือว่าโรงเรียนนี้เป็นศูนย์กลางของชุมชนแห่งหนึ่ง ถ้าเราสามารถทำให้คนรุ่นใหม่ในสังคม คือ นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน และพวกผู้ปกครองที่จะมาดู มาช่วย มาเห็น มีความรู้ทางด้านเทคนิคทางการเกษตรอย่างใหม่ที่ทางราชการตั้งใจจะส่งเสริม แต่ก็ส่งเสริมตั้งแต่ในวัยเด็กวัยเรียน เมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่เขาจะได้รับการฝึกหัดให้ทำตามแบบแผนอย่างใหม่ ซึ่งจะมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เคยทำมา หรือว่าจะได้มีความคุ้นเคยในการติดต่อทางราชการ เมื่อมีข้อขัดข้องอะไรจะได้ปรึกษาหารือกันได้อย่างง่ายขึ้น และผู้ปกครองคนในหมู่บ้านเองเมื่อมีปัญหาข้อขัดข้องอะไรก็จะารู้แนวทางมีที่ที่จะมาหาได้ ได้แก่ที่โรงเรียน ซึ่งครูจะได้เป็นส่วนที่จะช่วยเหลือได้มาก...”

(พระราชดำรัสวันเสาร์ที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๗ อ้างอิงจากสำนักงานสร้างเสริมเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๕๔, หน้า ๔๙)

เรื่องเล่าความสำเร็จ

เรื่อง กิจกรรมเลี้ยงเปิดเทอ

ผู้เล่า เด็กชาย เอกสิทธิ์ ลีริอำนาจศักดิ์

ทำไมโรงเรียนจึงเลือกเลี้ยงเปิดเทอ เพราะเลี้ยงง่าย โตเร็ว เนื้อมาก ไข่ฟองโต ไข่ชนได้ ขายก็ได้ราคา เริ่มต้นก็แบ่งกลุ่มเด็กที่สนใจเลี้ยงเป็นเทอ กลุ่มละ ๕-๑๐ คน เลี้ยงเปิดรุ่นละ ๓๐ ตัว ก่อนอื่นต้องทำให้เด็กเข้าใจ โดยนำเด็กไปดูเปิดเทอที่เล่า เดินดู คุยกันว่าเปิดเป็นอย่างไร กินอะไร ต้องไปหาซื้อหรือหาได้ในโรงเรียน เปิดเทอกินเศษอาหารเหลือ และให้อาหารสำหรับเปิดเพิ่ม นักเรียนก็เห็นว่ามียาอาหารเลี้ยงเปิดแน่ ที่ทำอย่างนี้เพราะต้องการให้เด็กเข้าใจองค์ประกอบของการเลี้ยงเปิดก่อน

ต่อจากนั้นจึงไปถึงกระบวนการเลี้ยงตั้งแต่ภาชนะ จำนวนมือ ปริมาณอาหารต่อเปิด ๑ ตัว/๑ ซิต ต้องมีการตรวจสอบปริมาณอาหารเหลือ สำหรับการดูแลรักษาก็เน้นไปที่การป้องกันโรค การฉีดวัคซีนแต่ไม่ได้ให้เด็กฉีดเอง เด็กต้องสนใจสีของอุจจาระเปิด หากเปิดท้องเสียตาย ต้องฝังกลบ และต้องมีมาตรการป้องกันการแพร่ระบาด โดยจำกัดพื้นที่เปิด ชุบน้ำยาป้องกันเชื้อกับสิ่งของทุกชนิด สวมรองเท้าบูต เพื่อกันการแพร่ระบาดจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง

ในเรื่องของการเก็บผลผลิต เปิดเทอจะกินเนื้อได้หรือขายได้เมื่อเลี้ยงถึง ๑ เดือน ออกไข่เมื่อเลี้ยงได้เกือบ ๗ เดือน ส่วนใหญ่ไข่จะปล่อยให้ฟัก เด็กต้องสังเกตและบันทึกสีของไข่ หากเป็นสีขาวและฟ้าถือว่าปกติ ส่วนขนาดจะใหญ่เล็กตามอายุของเปิด

เท่าที่พบเด็กจะตื่นเต้น ชอบที่จะทำงาน และก็กลับไปทำที่บ้านด้วย เพราะบ้านเด็กก็เลี้ยงเปิดเหมือนกัน

เรื่อง ยุวเกษตรกร แห่งโรงเรียน ตชด. บ้านแม่กลองคี

ผู้เล่า ด.ต. ทวีตรี พรหมมา

ด.ต.ทวีตรี พรหมมา เป็นครูผู้รับผิดชอบโครงการ
เกษตรเพื่ออาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
บ้านแม่กลองคีและครูที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกรรู้สึกดีใจ
และภาคภูมิใจที่ผลการดำเนินงานของนักเรียนและโรงเรียน
ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้นักเรียนได้
เรียนรู้และยังถ่ายทอดให้กับชุมชนและโรงเรียนอื่นตลอดจน
หน่วยงานราชการที่สนใจเข้าศึกษาดูงานศูนย์เรียนรู้
เศรษฐกิจพอเพียง ทางโรงเรียนของเราก็ได้รับการสนับสนุน
จากหน่วยงานร่วมสนองงานโครงการตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็น
อย่างดี ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก สำนักงาน
ปศุสัตว์จังหวัดตาก สำนักงานประมงจังหวัดตาก ตลอดจน
คณะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ทำให้
โรงเรียนประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของชุมชน
หน่วยงานต่างๆทางโรงเรียนจะประสานหน่วยงานต่างๆ ใน
การพัฒนาปรับปรุงโครงการให้เด็กนักเรียน ชุมชน ได้ศึกษา
ในสิ่งใหม่ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, (๒๕๕๓). **เครื่องมือชี้วัด
แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙.** กรุงเทพฯ: บริษัท
พี. เอ. ลิฟวิ่ง จำกัด

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, (๒๕๕๔). **สืบสานพระราชปณิธาน สามทศวรรษจร้า
การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร.** กรุงเทพฯ : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์
ของชาติ

สุเมธ ตันติกุล. (๒๕๔๓). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. วารสารวิชาการ , ๔๕ (๖), ๑-๖

ภาคผนวก

รายชื่อผู้แทนองค์กรภาคีเครือข่ายที่มาให้ข้อมูล

๑) นายปัญญา ชาญชาติวีระ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโมโกร
๒) พ.ต.อ.บุรินทร์ ชื่นอารมณ	ผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๔
๓) พ.ต.ท.อุดม อินอยู่	รองผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๔
๔) พ.ต.ท.เทพ มงคล	ผู้บังคับกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๔๒
๕) พ.ต.ต.รณรัตน์ ออมสินสมบูรณ์	ผู้บังคับกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๔๗
๖) นายพิพัฒน์ เกตุดี	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
(ผู้แทนสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๔ (ตาก))
๗) นายมานพ โชคดี	หัวหน้ากลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีการปศุสัตว์
(ผู้แทนสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดตาก)
๘) นางสาวอันธิกา เลิศโอสถ	นักวิชาการสหกรณ์ปฏิบัติการ
(ผู้แทนสำนักงานสหกรณ์จังหวัดตาก)
๙) นายวรกันต์ ชัดติยะ	เจ้าพนักงานสัตวบาล
(ผู้แทนสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดตาก)
๑๐) นายมนตรี สอนเจริญทรัพย์	นักวิชาการประมง (ผู้แทนสำนักงานประมงจังหวัดตาก)
๑๑) นายสุวัฒน์ สุขินตะ	เกษตรอำเภออุ้มผาง
(ผู้แทนสำนักงานเกษตรอำเภออุ้มผาง)
๑๒) นายนิรุช กันทะวงศ์	เจ้าพนักงานการเกษตร
(ผู้แทนสำนักงานเกษตรอำเภออุ้มผาง)
๑๓) นางสาวธิดาทิตย์ ดินะลา	ผู้แทนมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย
๑๔) นายจำรัส ปานยิ้ม	เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง
(ผู้แทนสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง)
๑๕) นางรวีวรรณ ล่องทอง	เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน
(ผู้แทนสำนักงานสาธารณสุข)
๑๖) นายภิรมย์ พวงสุมาลัย	พนักงานราชการ เขตฯอุ้มผาง

รายชื่อผู้ปกครองและชุมชนที่มาให้ข้อมูล

๑) นายเต็มพงษ์ ด่วนแม่กลอง	ประธานสภาฯ อบต.โมโกร
๒) นายไชยา ด่วนแม่กลอง	เลขานุการนายก อบต.โมโกร
๓) นางวันเพ็ญ ด่วนแม่กลอง	กรรมการโรงเรียน ทำการเกษตร
๔) นางณิชมลวรรณ นาห้วนิล	กรรมการโรงเรียน ทำการเกษตร
๕) นางปรางทิพย์ วัฒนาศรีระกิจ	กรรมการโรงเรียน ทำการเกษตร
๖) นายทวีศักดิ์ ตระการจิตตั้ง	กรรมการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๗) นางสาวสุพรรณษา เกียรติพนา	กรรมการโรงเรียน ทำการเกษตร
๘) วิไลลักษณ์ วนาศรีจินดา	กรรมการโรงเรียน ทำการเกษตร
๙) นางสาวนันทิดา เวทย์สกุลพูลสุข	กรรมการโรงเรียน
๑๐) นางอันธิกา ดลจิตรเงินการ	กรรมการโรงเรียน
๑๑) นางสาวมะหุบริ เวทย์สกุลพูลสุข	ผู้ปกครอง ทำการเกษตร
๑๒) นายกฤษฏา ลอยฟ้าเจริญสุข	ผู้ปกครอง
๑๓) นายมานพ ชนชีวารัตน์	ผู้ปกครอง
๑๔) นางสาวสวิง ศรีธำรงบุญ	ผู้ปกครอง
๑๕) นางมือเหล่าทุ ธเนศพนาไพร	ผู้ปกครอง
๑๖) นายปราโมทย์ ตระกษัยภิบาล	ผู้ปกครอง
๑๗) นางพอเจ ตระการสินชัย	ผู้ปกครอง

รายชื่อผู้บริหาร และครูที่มาให้ข้อมูล

๑) ด.ต.คณิต ช่างเงิน	ครูใหญ่โรงเรียนตชด.บ้านแม่กลองคี
๒) ด.ต.เด่น โพธิ์นอก	ผู้ช่วยครูใหญ่โรงเรียนตชด.บ้านแม่กลองคี
๓) จ.ส.ต.เจริญรัตน์ โมกขศักดิ์	ครูโรงเรียนตชด.บ้านแม่กลองคี
๔) ส.ต.ท.(ญ) นันทวรรณ ตระกษัยภิบาล	ครูโรงเรียนตชด.บ้านแม่กลองคี
๕) จ.ส.ต.(ญ) วัลลี อัครไพจิตร	ครูผู้สอนโรงเรียนตชด.บ้านกลองคี
๖) ด.ต.ทวัตร์ พรหมมา	ครูผู้สอนโรงเรียนตชด.บ้านแม่กลองคี
๗) ส.ต.ท.หญิง นันทวรรณ ตระกษัยภิบาล	ครูผู้สอนโรงเรียนตชด.บ้านแม่กลองคี
๘) นางศศิวิมล นิมานนท์	ครูผู้สอนโรงเรียนตชด.บ้านแม่กลองคี
๙) จ.ต.อนุพงศ์ ปานะเส็น	ครูผู้สอนกก.ตชด. ๓๔
๑๐) นายอัยการ คำปัน	ครูผู้สอนผู้ดูแลเด็ก (ผดด.)

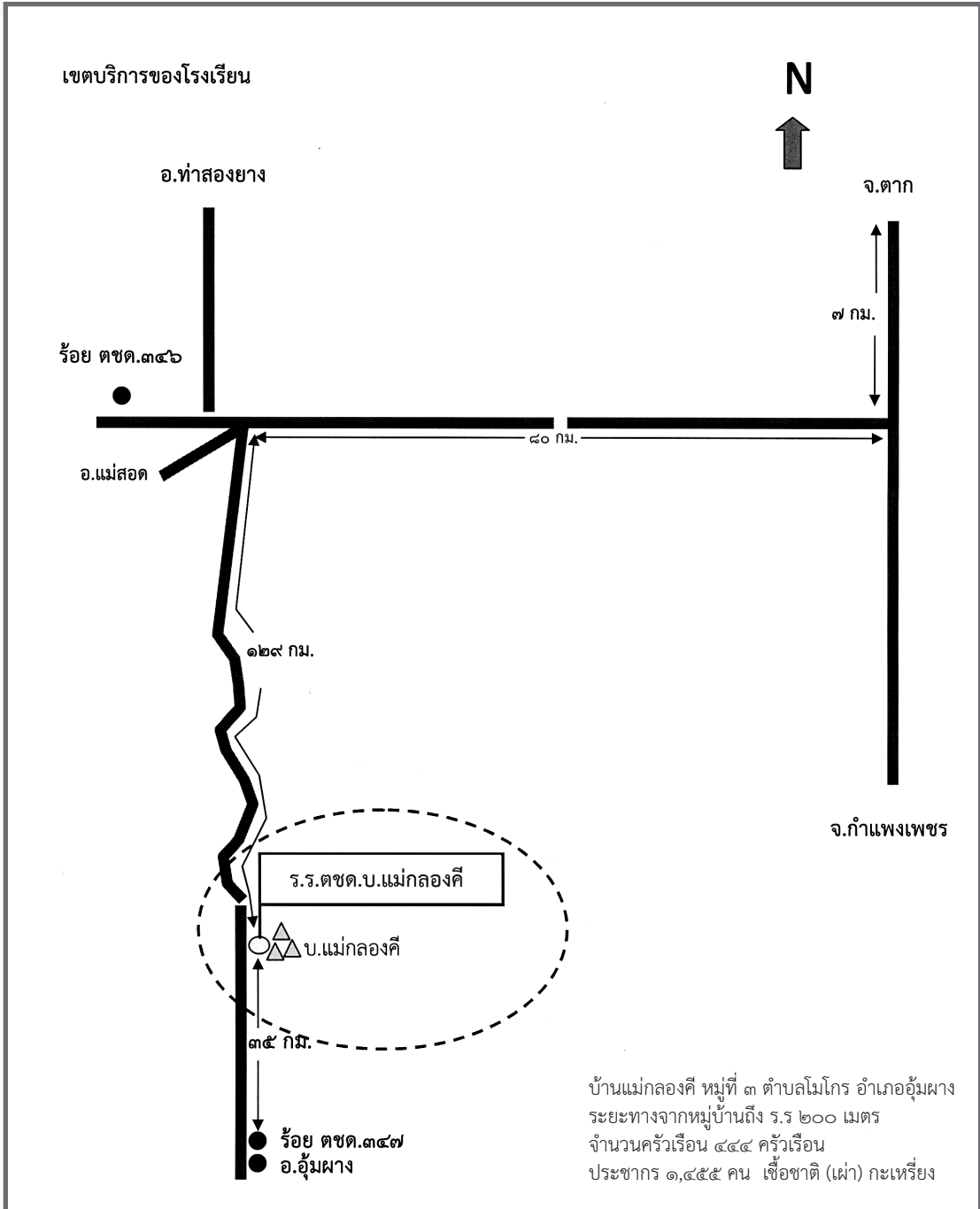
- ๑๑) นางสาวนิตยา ดลจิตรเจนการ ครูจ้างสอน
๑๒) นางสาววิลาวรรณ เทพถา ครูจ้างสอน

รายนามนักเรียนที่มาให้ข้อมูล

๑) ด.ญ.น้อมมีไซ่	ป.๖	ประธานนักเรียน สหกรณ์โรงเรียน ยุวเกษตรกร
๒) ด.ญ.ทัศนีย์ ธเนศพนาไพโร	ป.๖	สหกรณ์โรงเรียน ยุวเกษตรกร
๓) ด.ญ.ปราณี โกวิทศิริ	ป.๖	ดูแลห้องพยาบาล ยุวเกษตรกร
๔) ด.ญ.สรวินทร์	ป.๖	รองประธานนักเรียน ดูแลสหกรณ์ ยุวเกษตรกร
๕) ด.ญ.มะเชล	ป.๖	ดูแลห้องพยาบาล ยุวเกษตรกร
๖) ด.ญ.กฤษรัตน์ ลอยฟ้าเจริญสุข	ป.๖	ประธานยุวเกษตรกร สหกรณ์โรงเรียน
๗) ด.ญ.อารยา ตะวันบรรพดา	ป.๖	สหกรณ์โรงเรียน ยุวเกษตรกร
๘) ด.ญ.เพียงเพ็ญ เขิงผาวารี	ป.๖	บรรณารักษ์ห้องสมุด
๙) ด.ญ.มณีนุช ฉัตรพงศ์เลอเลิศ	ป.๖	ห้องสมุด ยุวเกษตรกร
๑๐) ด.ญ.พอวา	ป.๖	
๑๑) ด.ญ.ปาณิสรา ขนชีวารัตน์	ป.๕	สหกรณ์โรงเรียน
๑๒) ด.ญ.มนต์นภา กาญจนาดนไพโร	ป.๕	สหกรณ์โรงเรียน
๑๓) ด.ช.เอกสิทธิ์ สิริอำนายศักดิ์	ป.๕	รองประธานนักเรียน ช่างตัดผม ยุวเกษตรกร
๑๔) ด.ช.ชัชณะ วิรัชมงคลศรี	ป.๕	ยุวเกษตรกร
๑๕) ด.ญ.ฐิตาพร	ป.๕	รองประธานสหกรณ์โรงเรียน ยุวเกษตรกร

แผนที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่กลองคี

เขตบริการและแผนผัง ร.ร.ตชด.บ้านแม่กลองคี

คณะทำงาน

ที่ปรึกษา

กรมวังผู้ใหญ่ (ว่าที่ร้อยตรี กิตติ ชันธมิตร)
เลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.สุทธศรี วงษ์สมาน) (๑๗ เมษายน - ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘)
เลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.กมล รอดคล้าย) (๑ ตุลาคม ๒๕๕๘ - ปัจจุบัน)
รองเลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.พิษณุ ตูลสุข)
รองเลขาธิการสภาการศึกษา (นางทิพย์สุดา สุเมธเสนีย์)
ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้ (นางสาวสมรชนีกร อ่องเอิบ)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นายวิรัช ตาแก้ว หัวหน้ากลุ่มนโยบายด้านส่งเสริมการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา
และการเรียนรู้ตลอดชีวิต สกศ.
นางประวีณา อัสโย นักวิชาการศึกษานำนาฏการพิเศษ สกศ.

คณะนักวิจัย

ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ เลขาธิการมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย
ผศ.ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ กรรมการมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย
ผศ.ดร.ทัศนีย์ ไพฑูรย์พงษ์ อดีตรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.กฤษณี คำชาย อดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ.ดร.สุชีรา มะหิเมือง อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

รายชื่อผู้ถอดบทเรียน

ผู้เขียน และเก็บรวบรวมข้อมูล

ผศ.ดร.สุชีรา มะหิเมือง อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผู้เก็บรวบรวมข้อมูล

รศ.ดร.กฤษณี คำชาย อดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
นางประวีณา อัสโย นักวิชาการศึกษานำนาฏการพิเศษ สกศ.

จัดทำต้นฉบับและประสานการจัดพิมพ์

นางประวีณา อัสโย นักวิชาการศึกษานำนาฏการพิเศษ สกศ.
นางสาวสุภาพร แขงสมุทร นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สกศ.